

LBRIS

We know
books

Mitropolitul Antonie de Suroj

OMUL

Traducere din limba rusă:
diac. Denis Chiriac

EDITURA EGYMENITA
2022

Cuprins

Fără notițe.....	5
Adevărata demnitate a omului	69
De ce Dumnezeu crede în om	80
Despre vocația omului	103
Sfințenia	138
Împăcarea întregii creații	166
Taina iubirii. Calea căsătoriei și a călugăriei.....	183
Căsătoria și problemele familiei	231

Traducere după originalul:

Митрополит Антоний Сурожский, *Человек*, Фонд Митрополита Антония Сурожского, Москва, 2018.

© Editura Egumenița pentru prezenta ediție

Corector: Oana Raluca Pleșa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ANTONIE DE SUROJ, mitropolit

Omul / mitropolitul Antonie de Suroj ; trad. din lb. rusă:
diac. Denis Chiriac. - Galați : Egumenița, 2022
ISBN 978-606-550-477-6

I. Chiriac, Denis (trad.)

2

Fără notițe¹

Am foarte puține amintiri din copilărie. Dintr-un motiv oarecare, amintirile mele nu persistă. În parte, pentru că multe lucruri s-au suprapus strat peste strat precum culorile din icoane și nu poți distinge întotdeauna toate nivelurile. În parte, și pentru că am învățat foarte devreme – sau am fost învățat – că, în general, viața mea nu prezintă niciun interes general; interesul rezidă în ceea ce trăiești. Tocmai de aceea nu am încercat niciodată să-mi amintesc evenimentele sau succesiunea lor, deoarece nu au nicio relevanță! Dacă am dreptate sau nu este o altă problemă, dar așa am fost deprins de foarte devreme. Așa că am o mulțime de lacune în această privință.

M-am născut la Lausanne, Elveția², iar bunicul meu de pe linia maternă, Skriabin, a fost consul rus în Orient, în ceea ce era atunci Imperiul Otoman. Mai întâi în Turcia, în Anatolia și apoi în Grecia de astăzi. Tatăl meu a cunoscut această familie, întrucât și el era muncitor în domeniul diplomatic.

¹ Baza relatării autobiografice a Mitropolitului Antonie a fost înregistrată în 1973, ca răspuns la cererea de a vorbi despre copilăria sa. Povestea a fost apoi completată cu detalii și episoade, pe care Mitropolitul Antonie le citează uneori în conversații.

² 19 iunie 1914.

A fost secretarul viitorului meu bunic la Erzurum, a cunoscut-o pe mama acolo și, la momentul potrivit, s-au căsătorit. Bunicul meu se pensionase pe atunci și a petrecut anii 1912-1913 la Lausanne.

Tatăl meu a fost numit formal consul la Colombo în perioada aceea. Deși se făcea o numire oficială, dar nimeni nu se ducea acolo cu acest scop, pentru că nu se întâmpla nimic deosebit. Diplomații aceștia erau trimiși acolo cu un alt scop. Astfel, pentru a lua o pauză de la munca lor de Colombo, tata și mama mea s-au dus în Elveția pentru a-i vizita pe părinții mamei. Bunica mea, mama mamei mele, s-a născut în Italia, la Trieste. Pe atunci, orașul acesta făcea parte din Imperiul Austro-Ungar. Despre tatăl ei știam doar că îl chema Ilia, pentru că bunica mea era Ilinicina; erau italieni de origine. Mama bunicii mele a devenit mai târziu ortodoxă, cu numele de Xenia; când bunica mea s-a căsătorit, mama ei ajunsese văduvă și plecase cu copiii în Rusia.

Au fost trei surori. Cea mai mare (care s-a căsătorit mai târziu cu un austriac) era inteligentă, plină de viață și de energie. Și a rămas așa până la bătrânețe înaintată, jertfindu-se astfel până la sfârșit. A fost bolnavă de diabet și a făcut cangrenă în cele din urmă. Medicii au vrut să o opereze (avea pe atunci optzeci de ani), însă ea a refuzat. Oricum urma să moară, iar operația ar fi costat bani mulți. Or, banii i-ar fi putut lăsa surorii sale, și așa a murit. Atât de curajos și de frumos. Sora ei mai mică s-a căsătorit cu un croat și a fost extrem de nefericită.

Bunicul meu, Skriabin, a fost consul rus la Trieste, a cunoscut această familie și a decis să se căsătorească cu bunica, spre indignarea familiei, deoarece sora mai mare ar fi trebuit să se căsătorească prima, iar bunica era cea mijlocie. Și astfel, la șaptesprezece ani, s-a căsătorit. Trebuie să fi fost remarcabil de pură și naivă, pentru că și la nouăzeci și cinci de ani era incredibil de naivă și cu inima curată. Nu-și putea imagina să fie mințită, de exemplu. I se putea zice cel mai imposibil lucru, iar ea se uita la tine cu acei ochi copilăroși, calzi și încrezători și îți spunea: „Este adevărat?”.

Am încercat și eu să-i spun ceva de neconceput ca să o fac să râdă, ca o glumă, dar în zadar. Ea și cu mine nu am știut niciodată să râdem la timp. Dacă ni se relata ceva amuzant, stăteam mereu și ne gândeam la cele spuse. Dacă mama intenționa să ne povestească ceva amuzant, ne așeza unul lângă altul pe canapea și ne spunea: „Acum vă spun ceva amuzant. Când vă fac semnul, râdeți, și apoi vă gândiți”.

Bunicul s-a hotărât să o învețe pe bunica limba rusă. Așadar, i-a dat un manual de gramatică și operele complete ale lui Turgheniev și i-a spus: „Acum citește și învață”. De atunci bunica a vorbit „limba lui Turgheniev” tot restul vieții. Nu se exprima niciodată foarte bine, dar folosea stilul lui Turgheniev, întrebuița cuvintele și expresiile lui. Cred că sunt foarte puțin și italian. Am o reacție mai degrabă anti-italiană, căci modul lor de a fi nu prea se potrivește cu personalitatea mea. Este o țară în care nu aș vrea să trăiesc niciodată! Când eram

exarh³, obișnuiam să mă deplasez în Italia. Aveam mereu următorul sentiment: „Doamne, trebuie să merg în Italia!”. Întotdeauna am avut sentimentul că Italia a este o operă în viață: nimic real. Nu-mi place limba italiană, nu agreez entuziasmul lor perpetuu și drama. Așa că Italia, dintre toate țările pe care le cunosc, este probabil ultimul loc în care m-aș stabili.

După nuntă, străbunica și străbunicul s-au stabilit temporar în Rusia. Mai târziu, străbunicul meu a muncit în Orient. Mama mea era pe atunci la Smolnîi și a venit în vizită la părinții ei în vacanță (șase zile cu trenul de la Sankt Petersburg până la granița persană și apoi călare până la Erzurum), unde l-a cunoscut pe tata, care era traducător la ambasadă. Apoi bunicul meu și-a făcut serviciul militar și, după cum am spus, au plecat în Elveția. Pe atunci mama mea era deja căsătorită cu tatăl meu. Apoi a venit războiul, iar primul fiu al bunicii a murit în război. Apoi, în 1915, a murit Sașa, compozitorul⁴. Noi – eu și părinții mei, împreună cu bunica – eram plecați în Persia (tatăl meu a fost repartizat acolo).

Bunica avea o firea domoală, era foarte pasivă. Mama mea, pe de altă parte, era energică și curajoasă. De exemplu, a hoinărit călare prin munți cu tatăl meu, și a călărit bine. A jucat tenis, a vânat mistreți și tigri; putea face toate acestea. Un alt detaliu curios este faptul că nu era deloc pregătită pentru viața de emigrantă, dar știa franceză, rusă, germană

³ Anii 1963-1974.

⁴ Compozitor A. H. Skriabin, unchiul Mitropolitului Antonie.

și engleză. Acest lucru cu siguranță a salvat-o, pentru că, atunci când am venit în Occident, erau vremuri grele: anul 1921 și fenomenul șomajului destul de răspândit. Totuși, cunoscând limba, puteai să obții ceva. Apoi a învățat să tapeze la mașina de scris, a însușit stenografia și a lucrat toată viața.

Îmi este neclar cum au ajuns strămoșii tatălui meu în Rusia. Știu doar că au venit în Rusia din nordul Scoției pe vremea lui Petru cel Mare și că s-au stabilit acolo. Bunicul meu de pe linia tatălui meu încă mai corespunde cu o verișoară care locuia în nord-vestul Western Highlands Province. Acea era deja bătrână, trăia într-o singurătate perfectă, departe de tot și se pare că a fost o bătrână curajoasă.

Singura anecdotă pe care o știu despre ea provine dintr-o scrisoare în care îi povestea bunicului că a auzit noaptea pe cineva cățărându-se pe perete. S-a uitat mai bine și a văzut un hoț care urca la etajul întâi pe țeava de scurgere. Așa că a luat un topor, a așteptat ca acesta să se prindă de pervaz, i-a rănit mâinile, a închis fereastra și s-a culcat. Ea descria totul într-un mod atât de natural, spunând că poți avea atât de multe neazuri dacă trăiești singur. Ceea ce m-a frapat cel mai mult a fost că ea putea să închidă fereastra și să se culce: restul era treaba lui.

Familia tatălui meu locuia la Moscova. Bunicul a fost medic, iar tata învăța de acasă cu cei doi frați și sora lui. Bunicul le cerea să vorbească jumătate de zi în rusă, pentru că prioritate avea dialectul local. Cealaltă jumătate de zi în latină, într-o zi în greacă, pe lângă rusă și o altă limbă străină, care trebuia

studiată pentru certificatul de absolvire. Apoi s-a înscris la Facultatea de Matematică, a absolvit-o și, de acolo, a mers la școala Ministerului de Externe. O școală diplomatică, unde se studiau limbile orientale și tot ceea ce era necesar pentru serviciul diplomatic.

Pe când avea șaptesprezece sau optsprezece ani, tatăl meu a călătorit în Est, pe cal, în timpul vacanțelor de vară, traversând singur Rusia și Turcia; această experiență era considerată utilă. Nu știu nimic despre frații lui, au murit amândoi. Unul a fost împușcat, celălalt a murit, probabil, de apendicită. Sora sa a fost căsătorită la Moscova cu un bolșevic timpuriu, dar nu știu ce s-a întâmplat cu ea. Poate s-ar dovedi că mai există altcineva dintre rudele mele, dar nu mai cunosc pe nimeni din partea tatălui meu.

Bunica mea din partea tatălui meu a fost nașa mea de botez. Deși nu a fost prezentă fizic la botez, ci doar pe pomelnic. În general, nu cred că acest lucru a fost luat în mod deosebit în serios, judecând după faptul că niciunul dintre ai mei nu mersese vreodată la biserică înainte de a începe să merg eu și să îi „îndrum”. Doar tata a început să frecventeze biserica înaintea mea, dar aceasta a fost mult mai târziu, după Revoluție, la sfârșitul anilor douăzeci și începutul anilor treizeci.

În 1961, l-am întâlnit pe preotul care m-a botezat la Lausanne. A fost o întâlnire foarte amuzantă, pentru că am ajuns acolo ca episcop tânăr (tânăr în hirotonie). Atunci când l-am întâlnit, i-am spus: „Părinte Constantin, cât mă bucur să te revăd!”.

S-a uitat la mine și mi-a spus: „Îmi pare rău, probabil că ești confuz. Nu cred că ne-am mai întâlnit”. I-am spus: „Părinte Constantin! Să-ți fie rușine, ne cunoaștem de ani de zile și tu nu mă recunoști?”.

„Nu, îmi pare rău, nu te recunosc”. „Cum? Tu m-ai botezat!”. Ei bine, el s-a entuziasmat foarte tare, și-a chemat enoriașii care erau acolo, spunându-le: „Uitați-vă, am botezat un episcop!”. În duminica următoare, am slujit la biserica lui. În mijlocul bisericii era o carte metrică în care erau înregistrate botezurile. Mi-a arătat-o și mi-a reproșat: „Ce înseamnă aceasta? Te-am botezat ca Andrei, de ce ești acum Antonie?”. Practic, fusese o plângere cu privire la motivul pentru care mi-am schimbat numele. Apoi a slujit și a citit Evanghelia în limba rusă, iar eu nu știam că este vorba de limba rusă. Am vorbit cu el în franceză, a slujit în greacă și a citit Evanghelia de dragul meu în limba rusă. Ei bine, i-am mulțumit cu prudență.

Am locuit cu părinții mei la Lausanne timp de două luni de la naștere și apoi ne-am întors în Rusia. Mai întâi am locuit la Moscova, în ceea ce este acum Muzeul Skriabin, iar în 1915-1916 tatăl meu a fost din nou repartizat în Est și am plecat în Persia. Acolo mi-am petrecut a doua parte a copilăriei mele relativ timpurii, până la vârsta de șapte ani. Nu am amintiri clare despre Persia, ci doar fragmentare. De exemplu, acum pot desluși în mintea mea o serie de locuri, dar nu aș putea să vă spun unde sunt. De exemplu, văd poarta unui oraș mare: poate fi Teheran, poate fi Tavriz, sau poate că nu.

Mai târziu, am călătorit mult, am locuit în aproximativ zece locuri diferite. Mai am o amintire (aveam, cred, vreo cinci sau șase ani). Ne stabilisem lângă Teheran, într-o vilă înconjurată de o grădină mare. Obişnuiam să mergem să o vedem. Aveam o casă destul de mare, toată grădina era plină de vegetație uscată. Îmi amintesc că mă plimbam și îmi târam picioarele prin iarba uscată, pentru că îmi plăcea foşnetul ierburilor uscate.

Îmi mai amintesc că am avut propriul meu berbec și propriul meu câine. Câinele a fost sfâșiat de alți câini de pe stradă, iar berbecul a fost sfâșiat de câinele cuiva, așa că totul a fost destul de tragic. Berbecul avea obiceiuri ciudate: venea în fiecare dimineață în sufragerie și lua cu dinții flori din toate vasele. Nu le mânca, ci le punea pe masă lângă vază și apoi se culca pe un scaun, de unde era de cele mai multe ori alungat afară. Era mereu dat afară la timpul potrivit, dar cu mai multă sau mai puțină indignare din partea sa. Treptat, știți, totul devine un obicei. Prima dată am trăit și noi o mare indignare, dar apoi am perceput momentul doar ca pe o recidivă. Trebuia doar să alungăm berbecul, și atât.

Am mai avut și un măgar care, ca toți măgarii, era încăpățânat. Pentru a-l putea călări, trebuia mai întâi să îl „vănăm”. Pentru că aveam un parc mare și măgarul, bineînțeles, prefera să pască în parc decât să-și îndeplinească „sarcinile” de măgar. Noi ieșeam în grup, ne târam printre copaci și înconjuram „fiara”. Unul speria măgarul dintr-o parte, el se repezea în cealaltă parte, iar ceilalți se năpusteau asupra lui. În cele din

urmă, după o oră sau o oră și jumătate de „vânătoare” atât de animată, măgarul era prins și pus în șa.

Dar acesta nu era sfârșitul, fiindcă măgarul învățase că, dacă, înainte de a i se pune șaua, cădea la pământ și începea să se răstoarne pe spate, era mult mai greu să-i pui șaua. Totuși, nici aceasta nu funcționa întotdeauna, deoarece avea un principiu: dacă voiai ca el să facă ceva, tu trebuia să faci contrariul. Așa că, dacă voiai ca el să se mute undeva, trebuia să-l păcălești, mimând că ai fi vrut să nu se mute. Cea mai bună metodă era să te așezi foarte sus pe șaua persană, să prinzi măgarul de coadă și să-l tragi înapoi, iar el se mișca repede.

Am și o amintire de la prima cale ferată. În Persia exista o cale ferată, lungă de aproximativ cincisprezece kilometri, între Teheran sau Tavriz și un loc numit Kermanshah, care era considerat (nu știu de ce) un loc de pelerinaj. Și totul mergea bine când călătoream din Kermanshah spre oraș, pentru că drumul cobora în jos. Dar când trenul a trebuit să urce o pantă, a ajuns la un pod ca acesta, cu o cocoasă. Atunci toți călătorii au coborât și europenii, nobilii, au mers alături de tren. Iar oamenii simpli împingeau trenul. După era împins prin acea „cocoasă”, puteai să te urci din nou în tren și chiar să ajungi în siguranță la destinație. Ceea ce era în general foarte distractiv și o experiență minunată. Dacă stau să mă gândesc bine, erau vreo cinci-sprezece kilometri de cale ferată!

Apoi, pe când aveam vreo șapte ani, am făcut prima mare descoperire din cultura europeană: am